

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИЗАЦІЇ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Використання досвіду європейських країн щодо участі молодіжних громадських організацій у процесі вироблення державної політики в Україні є корисним для підвищення результативності державного управління. Більшість молодіжних організацій працюють в соціальному секторі та надають послуги більш ефективно, ніж органи влади. Це обумовлено тим, що право на участь в реалізації програм громадської організації отримують на конкурсній основі, а це в свою чергу, дозволяє органам влади контролювати цільове використання бюджетних коштів. Отже, вивчення, уніфікація та запровадження закордонного досвіду взаємодії органів влади і громадських організацій може бути корисним при формуванні та реалізації державної політики як передумови забезпечення європейської інтеграції України.

Ключові слова: європейська інтеграція, молодіжні громадські організації, громадсько-політичні об'єднання, структуризація, державна політика, державні інституції.

Обобщение европейского опыта участия молодежных общественных организаций в процессе принятия и реализации управленческих решений свидетельствует о том, что большинство молодежных организаций работают именно в направлении предоставления социальных услуг, причем, эти услуги они предоставляют более эффективно, чем органы власти. Это обусловлено тем, что право на участие в реализации программ общественные организации получают на конкурсной основе, через систему предоставления грантов, которые, в свою очередь, разрешают органам власти контролировать целевое использование бюджетных средств. Исходя из этого, изучение, унификация и внедрение заграничного опыта взаимодействия органов власти и общественных организаций может быть полезным при формировании и реализации государственной политики как условие европейской интеграции Украины.

Ключевые слова: европейская интеграция, молодежные общественные организации, общественно-политические объединения, структуризация, государственная политика, государственные институции.

Generalisation of the European experience of participation of public organisations in the course of acceptance and realisation of administrative decisions testifies that the majority of the youth organisations work in a direction of granting of social services, and, they give these services more effectively, than authorities. It is caused by that public organisations receive the right to participation in realisation of programs on a competitive basis, through system of granting of grants which to authorities target use of budgetary funds, in turn, allows to supervise. Proceeding from it, studying, unification and introductions of foreign experience of interaction of authorities and public organisations can be useful at formation and state policy realisation in Ukraine.

Key words: European integration, youth public organizations, public-political an association, strukturizaciya, public policy, is state instituciy.

З часу виникнення людського суспільства йому притаманний потяг до взаємодії його членів, установлення між ними різних зв'язків та відносин

на основі спільних інтересів. Групи людей, які виникають внаслідок такої взаємодії і є цілісними утвореннями, називають об'єднаннями громадян.

Форми суспільних об'єднань, які відображають різні рівні внутрішньої організованості, – це громадські та громадсько-політичні об'єднання і асоціації, спілки, організації, рухи, політичні партії. Через ці утворення окремі особи та соціальні групи мають можливість впливати на інші групи, на суспільство загалом відповідно до своїх інтересів, перетворюючись на важливі суб'єкти політики. Безперечно, найвпливовішими суб'єктами політичного процесу були й залишаються політичні партії. Але партії не можуть монополізувати всі форми політичної діяльності й політичної участі людей, а також репрезентувати все розмаїття суспільних інтересів. Після партій найпоширенішою формою політичної участі в політичному житті є громадські організації.

Громадські організації функціонують у певній атмосфері, яка формується суспільством. Ця атмосфера стимулює або гальмує розвиток громадських об'єднань. Визначальний вплив на ці процеси має тип політичного режиму. Зокрема, за тоталітарних режимів громадським об'єднанням дозволяється функціонувати тільки під контролем держави або у вигляді підпільних груп. За лібералізації режиму створюються умови для виникнення незалежних від держави суспільних об'єднань. Демократичний режим характерний наявністю широкого спектру громадських рухів, організацій, діяльність яких незалежна від держави. Чим більше таких об'єднань, тим вищий ступінь демократизації суспільства, його динамічності.

Сьогодні важливим для України є процес залучення інституцій громадянського суспільства до реалізації державної політики. Євроінтеграційні прагнення України ставлять завдання реорганізації всієї структури – прийняття суспільно-політичних рішень, що передбачає необхідність створення механізму розвитку незалежної позавладної експертизи. Одним із напрямів таких трансформаційних процесів має стати підвищення ефективності державного управління, через залучення громадських організацій до управлінської діяльності.

У цьому контексті важливим є розуміння процесу вироблення політики в Європейському Союзі, усвідомлення європейських норм і стандартів прийняття політичних рішень. Саме цим визначається необхідність вивчення європейської практики щодо залучення громадських організацій до вироблення та реалізації політики як сфери суспільної життєдіяльності.

Громадські організації – це об'єднання громадян, що виникають за їх ініціативою для реалізації довгострокових цілей, упорядковують суспільне життя, мають статут і характеризуються чіткою структурою. Право на об'єднання громадян гарантується Конституцією України [6].

У ст. 3 Закону «Про об'єднання громадян» констатується, що «громадські організації» – це об'єднання громадян, створені для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних,

творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів [5, с. 121-132].

За видами діяльності громадські організації поділяються на такі групи: професійні; економічні (спілки підприємців, кооператорів, селян тощо); конфесійні (православні, католицькі, мусульманські тощо); культурологічні (товариства української, російської, європейської мов тощо); просвітницькі (товариство «Просвіта»); спортивні, туристичні, тверезості, здоров'я тощо; науково-технічні (спілки викладачів, науковців, інженерів, спеціалізовані академії наук); оборонні (ТСОУ, аероклуби, мотоклуби); національні (товариства російської, єврейської, польської культури тощо); екологічні («Зелений світ» тощо); соціально-демографічні (молодіжні, дитячі, жіночі тощо).

Однією з найпоширеніших різновидів громадських об'єднань є молодіжні організації, які виражають особливі потреби й інтереси молоді. До основних характеристик об'єднань належать наявність спільної мети, певної документально оформленої програми, відповідної структури, за допомогою якої реалізуються поставлені цілі. Вони звільняють особистість від необхідності самостійно вирішувати свої проблеми. За своєю природою молодіжні громадські організації безпосередньо не займаються політикою, але для вирішення власних проблем їм потрібно впливати на владні відносини.

Молодіжні організації функціонують як політичні організації тільки в тому разі, коли переслідують суто політичні завдання або реалізують свої інтереси політичними методами. Однак, на відміну від політичних партій, вони не прагнуть до завоювання влади, а намагаються впливати на владу, політичних діячів для прийняття потрібних їм рішень.

Для розуміння сутності діяльності молодіжних організацій важливим є визначення їхніх функцій, а саме: представництво й захист групових інтересів; суспільної активізації; формування громадської думки; підбір і підготовка кадрів; виховна; інформаційна.

Вітчизняний досвід періоду незалежності переконливо підтверджує наростання взаємовпливів владних органів і молодіжних громадських структур. Ці взаємовпливи посилюються в ході поглиблення демократизації суспільства. У різних державах напрацьовано свої підходи та вироблено відповідні механізми. Координаційний вплив роблять і міжнародні установи, в тому числі й ООН.

Останнім часом у науковому середовищі проблема відносин влади та громадських організацій стає дедалі актуальнішою в контексті європеїзації державного управління [2; 3; 4]. У той же час огляд вітчизняної наукової літератури дає підстави констатувати, що проблема комплексного дослідження процесу вироблення державної політики через залучення молодіжних організацій ще не стала об'єктом спеціальних досліджень.

Як зазначає Л. Пал: «Процесів вироблення політики багато, а тому вони відрізнятимуться

відповідно до сектора, залежно від учасників, інституційної спадщини, від минулих варіантів політики, природи політичних суперечок...» [7, с. 171].

Громадські організації Європейського Союзу характеризуються різноманітними напрямками діяльності, за допомогою яких вони надають величезний комплекс послуг як своїм членам, так і значно більшому колу людей. Громадські організації створюються не для отримання і розподілу ресурсів, а з метою якісно змінити суспільство та допомогти людям незалежно від етнічних, конфесійних та політичних вподобань [8, с. 3].

Проблема відносин влади і структуризації молодіжних організацій стає дедалі актуальнішою в контексті створення передумов для забезпечення європейської інтеграції України.

Усе частіше дослідники звертають увагу на світові та європейські моделі залучення громадськості до процесу прийняття рішень на усіх рівнях. Метою соціального партнерства у світовій практиці є партнерська взаємодія молодіжних громадських організацій та державних інституцій [1, с. 12-13].

Чимало аналітиків вважає, що молодіжні громадські організації мають ряд суттєвих переваг над владними інституціями у виконанні державних програм. На нашу думку, до найголовніших із них можна віднести такі:

- вони гнучкіші і менш бюрократизовані, ніж державні структури;
- краще розуміють проблеми найбільш маргінальних груп;
- мало залежать від політичної кон'юнктури або підтримки;
- менше підпадають під впливи груп за інтересами та груп тиску;
- керуються ширшими ціннісними мотиваціями;
- їх практичний досвід пов'язаний із безпосередньою участю;
- ефективніше вирішують проблеми, що містяться на стику політики, держави і громадянського суспільства.

Однак ці переваги забезпечують пріоритетність розвитку таких організацій на початковому етапі. Пізніше, після успіхів у досягненні первинних цілей, ефективність послаблюється і стають виразнішими слабкі сторони громадських організацій. До них необхідно віднести такі:

- мала чисельність об'єднань, а відповідно, обмежені організаційно-управлінські можливості;
- велика залежність від фінансування, що надходить у формі державної допомоги, що часто призводить до зниження активності;

- в міру розширення молодіжні організації втрачають керованість і мобільність;
- поступове наростання процесів бюрократизації;
- посилення домінуючих впливів лідерів та неминуча втрата демократичних характеристик.

Узагальнення світового досвіду надає можливість визначити загальні засади діяльності держави різних країн у сфері залучення молодіжних громадських організацій до процесу формування та реалізації державної політики:

- участь молодіжних громадських організацій у процесі формування державно-управлінських рішень може відбуватися шляхом декларацій, угод, створення в органах влади спеціальних департаментів по роботі з громадськими організаціями, а також створення системи податкових та інших пільг;
- створення нормативно-правової бази, що закріплює принципи соціальної взаємодії;
- співпраця органів влади і молодіжних громадських організацій відбувається паралельно з делегуванням повноважень;
- наявність програмних документів, що визначає сфери, принципи, мету та завдання побудови паритетної взаємодії органів влади і молодіжних громадських організацій.

У сучасній Україні молодіжні організації є однією із форм реалізації самоврядування та індикатором демократичності політичної системи, яка на сьогодні, ще не є усталеною. Подальшому процесу залучення даних інституцій до вироблення державної політики заважає ряд перешкод. Серед них найбільшими можна назвати проблеми недосконалості правової основи діяльності молодіжних організацій та відсутність ресурсів.

Визначальне значення має вироблення державної молодіжної політики і залучення до її реалізації молодіжних організацій. В Україні тривають пошуки визначення балансу між центральними і регіональними складовими. В цілому ж у відносинах держави і молодіжних організацій не вдалося викоринити бюрократизацію та створити якісну нормативно-правову базу, яка напрацьована у країнах Європейського Союзу.

Отже, вивчення, уніфікація та запровадження закордонного досвіду взаємодії органів влади і громадських організацій може бути корисним при формуванні та реалізації державної політики, як передумови забезпечення європейської інтеграції України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войтков В. «Третій сектор» загнан в п'ятий угол / В. Войтков // Власть и политика. – 2003. – № 32-33. – С. 13.
2. Грицяк І.А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади: Моногр. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2006. – 398 с.
3. Європейські орієнтири адміністративного реформування в Україні: Монографія / За заг. ред. В.Д. Бакуменка, В.М. Князєва; Кол. авт.: В.Д. Бакуменко, Л.М. Гогіна, І.В. Козюра, С.О. Кравченко, Ю.Г. Кальниць, Л.Г. Штика. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 172 с.
4. Європейська інтеграція України: Політико-правові проблеми / За ред. В.П. Горбатенка: Моногр. – К.: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2005. – 332 с.
5. Про об'єднання громадян. Закон України // Діти, молодь і закон: Збірник документів, част. 2. – К.: Академпрес, 1994. – 175 с.

6. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року – К.: Просвіта, 1996. – 78 с.
7. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 1999. – С. 171.
8. Неурядові організації Європейського Союзу: порівняльний аналіз громадських організацій України / [керів. проекту Людмила Козак]. – К., 2002. – С. 3.

Рецензенти: Ярош Я.Б., к.п.н., доцент;
Ковальчук І.А., к.і.н., доцент

© Захаренко К.В., 2010

Стаття надійшла до редколегії 10.04.2010 р.